

JĘZYK POLSKI KLASA VIII – 13.05.2020r., 14.05.2020r.

TEMAT LEKCJI 31,32: Środki stylistyczne i ich funkcje. Powtórzenie wiadomości.

Utrwalisz wiadomości o środkach stylistycznych.

1. Przypomnij wiadomości, przeanalizuj poniższe tabele, sporządź notatkę.

■ Środki stylistyczne i ich funkcja w tekście		
Środek stylistyczny	Przykład	Funkcja w tekście
epitet określenie rzeczownika wyrażone przymiotnikiem, imiesłowem lub rzeczownikiem	<i>Jeśli jest gdzieś <u>leśne</u> niebo On z <u>leśnego</u> nieba spłynął, Śród ogrodu <u>zdziwionego</u>.</i> J. Tuwim, <i>Brzózka kwietniowa</i>	<ul style="list-style-type: none">• podkreśla cechy zjawisk, przedmiotów, osób• wyraża stosunek osoby mówiącej do opisywanych zjawisk, przedmiotów, osób• zwiększa konkretność opisu
metafora (przenośnia) nietypowe zestawienie wyrazów, w którym zyskują one nowe, niedostępne znaczenie	<i><u>Anioła widział w kobiecie.</u> <u>Lecz ta mu serce rozdarła.</u> A bracia? ci go zawiedli, Więc miłość ziemską umarła.</i> A. Asnyk, <i>Bezimiennemu</i>	<ul style="list-style-type: none">• tworzy nowe skojarzenia• zaskakuje, działa na emocje odbiorcy
animizacja (ożywienie) przypisanie przedmiotom, pojęciom lub zjawiskom cech istot żywych	<i>Zaświstaj cienko, a <u>pobiegnie rzeka</u></i> Z. Herbert, <i>Pudełko zwane wyobraźnią</i>	<ul style="list-style-type: none">• nadaje opisowi dynamiczny charakter, oddaje wrażenie ruchu• zwiększa obrazowość wypowiedzi

Środek stylistyczny	Przykład	Funkcja w tekście
personifikacja (uosobienie) nadanie przedmiotom, pojęciom, roślinom lub zwierzętom cech ludzkich	<i>wściekłość podaje ramie łagodności ofiara patrzy błogo w oczy kątą.</i> W. Szymborska, <i>Wrażenia z teatru</i>	<ul style="list-style-type: none"> dynamizuje opis podkreśla emocje osoby mówiącej podnosi wartość danego elementu
porównanie zestawienie jednego zjawiska z innym, pod pewnym względem podobnym, za pomocą spójników: <i>jak (jako), jakby, niby</i>	<i>Wóz nurza się w zieloność i jak łódka brodzi</i> A. Mickiewicz, <i>Stępy akemańskie</i>	<ul style="list-style-type: none"> uwydatnia cechę zjawiska (poprzez wskazanie na jego podobieństwo do innego zjawiska)
porównanie homeryckie obszerne porównanie, w którym człon porównujący jest rozbudowany do samodzielnego obrazu	<i>Jako oliwka mała pod wysokim sadem / Idzie z ziemie ku górze z macierzyński śladem, / Jeszcze ani gałązek, ani listków rodząc, / Sama tylko dopiero szczyptym prątkiem wschodząc; / Tę jesli, ostre ciernie lub rodne pokrzywy / Uprzątając, sadownik podciął ukwapliwy, / Mdleje zaraz, a zbywszy sity przyrodzonej, / Upada przed nogami matki ulubionej; / Takci sie mej najmilszej Orszuli dostało.</i> J. Kochanowski, <i>Tren V</i>	<ul style="list-style-type: none"> uwydatnia cechę opisywanej sytuacji, osoby odkrywa nieoczekiwane podobieństwo
zdrobnienie wyraz pomniejszający wielkość lub znaczenie wyrazu pierwotnego	<i>Zajączek jeden młody [...] Past się trawką, ziółkami w polu i ogrodzie</i> I. Krasicki, <i>Przyjaciele</i>	<ul style="list-style-type: none"> ujawnia uczucia osoby mówiącej – zwykle wyraża sympatię, życzliwość, czułość wprowadza pogodny, radosny nastrój
zgrubienie wyraz wyolbrzymiający i wzmacniający znaczenie wyrazu pierwotnego	<i>A zbójców było dwunastu. Brody ich długie, kręcone wąsiska</i> A. Mickiewicz, <i>Powrót taty</i>	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na emocje osoby mówiącej – przeważnie wyraża niechęć, lekceważenie, żartobliwy dystans
eufemizm wyraz lub sformułowanie użyte zamiast słów niegrzecznych, dosadnych, niestosownych	<i>w drugim roku wojny zabili pana od przyrody łobuzy od historii</i> (zamiast zbrodniarzy) Z. Herbert, <i>Pan od przyrody</i>	<ul style="list-style-type: none"> łagodzi znaczenie zastępowanych słów osłabia emocjonalny charakter wypowiedzi
neologizm nowy wyraz, który do tej pory nie istniał w języku, utworzony zgodnie z regułami słowotwórstwa	<i>Ogród pana Błyszczyńskiego zielenieje na wymroczu, [...] Sam go wywiódł z nicości Błyszczydłami swych oczu.</i> B. Leśmian, <i>Pan Błyszczyński</i>	<ul style="list-style-type: none"> może nadawać wypowiedzi żartobliwy charakter
archaizm wyraz przestarzały, który wyszedł już z użycia	<i>– Prawią ludzie – i bogdaj słusznie, że wkrótce musi wielka wojna nastąpić [...].</i> H. Sienkiewicz, <i>Krzyżacy</i>	<ul style="list-style-type: none"> wprowadza w klimat dawnych czasów buduje podniosły nastrój
alegoria znak (postać, zwierzę, zdarzenie, przedmiot), który poza znaczeniem dosłownym ma znaczenie domyślne, umowne; alegoria jest jednoznaczna	<i>róża to alegoria miłości lilia to alegoria niewinności sowa to alegoria mądrości lis to alegoria przebiegłości lew to alegoria waleczności</i>	<ul style="list-style-type: none"> jest elementem kompozycyjnym utworów dydaktycznych (np. bajek, przypowieści) zwiększa obrazowość pojęcia
symbol znak (postać, zdarzenie, przedmiot), który poza znaczeniem dosłownym wyraża treści głęboko ukryte, niejasne; symbol jest wieloznaczny – można go interpretować na wiele sposobów	<i>ogień może symbolizować niebezpieczeństwo, zagrożenie, ciepło rodzinne, miłość, namiętność</i>	<ul style="list-style-type: none"> buduje nastrój tajemniczości zwiększa wieloznaczność tekstu budzi odległe skojarzenia

Środek stylistyczny	Przykład	Funkcja w tekście
apostrofa bezpośredni, uroczysty zwrot do adresata (przedmiotu, osoby, bóstwa)	<i>Gościu, siądź pod mym liściem, a odpocznij sobie!</i> J. Kochanowski, <i>Na lipę</i>	<ul style="list-style-type: none"> • podkreśla emocjonalny stosunek nadawcy do adresata • nadaje wypowiedzi podniosły charakter
inwokacja rozbudowana apostrofa na początku utworu, w której autor zwraca się do muzy, bóstwa z prośbą o natchnienie	<i>Litwo! Ojczyzno moja! Ty jesteś jak zdrowie, / Ile cię trzeba cenić, ten tylko się dowie, / Kto cię stracił. / Dziś piękność twą w całej ozdobie / Widzę i opisuję, bo tęsknię po tobie.</i> A. Mickiewicz, <i>Pan Tadeusz</i>	<ul style="list-style-type: none"> • nadaje wypowiedzi uroczysty charakter • ujawnia emocjonalny stosunek nadawcy do adresata • przykuwa uwagę, angażuje odbiorcę tekstu
pytanie retoryczne pytanie, na które nie oczekuje się odpowiedzi	<i>Któż zbażał puszczy litewskich przepastne krainy, Aż do samego środka, do jądra gęstwiny?</i> A. Mickiewicz, <i>Pan Tadeusz</i>	<ul style="list-style-type: none"> • przykuwa uwagę odbiorcy • skłania go do refleksji, przemyśleń • ożywia wypowiedź, czasem nadaje jej dramatyczny charakter
powtórzenie powtórzenie tych samych słów w całym utworze lub jego fragmencie	<i>Ciemno <u>wszędzie</u>, głucho <u>wszędzie</u>, <u>Co to będzie, co to będzie?</u></i> A. Mickiewicz, <i>Dziady</i> cz. II	<ul style="list-style-type: none"> • podkreśla znaczenie powtarzanych słów • uwydatnia rytmiczność wypowiedzi
anafora powtórzenie tych samych słów na początku kolejnych wersów lub zdań	<i><u>Żem</u> często dumał nad mogiłą ludzi, <u>Żem</u> prawie nie znał rodzinnego domu, <u>Żem</u> był jak pielgrzym, co się w drodze trzyma</i> J. Słowacki, <i>Hymn (Smutno mi, Boże...)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • uwydatnia znaczenie powtarzanych słów • podkreśla rytmiczność wypowiedzi, nadaje jej wyrazisty charakter • wprowadza wyliczenia
wykrzyknienie wykrzyknikowe zdanie lub równoważnik zdania	<i>Hej! Gerwazy! Daj gwintówkę! Niechaj strąć tę makówkę!</i> A. Fredro, <i>Zemsta</i>	<ul style="list-style-type: none"> • ujawnia silne emocje osoby mówiącej
rym powtórzenie jednakowych lub podobnych zakończeń wyrazów	<i>Sponad wiślanych leci <u>fał</u> wiosenny, chłodny <u>wiatr</u>, leci ku mojej ziemi w <u>dał</u>, ku śnieżnym szczytom <u>Tatr</u>.</i> K. Przerwa-Tetmajer, <i>Pozdrowienie</i>	<ul style="list-style-type: none"> • zwraca uwagę na relacje między rymującymi się wyrazami • nadają wypowiedzi rytmiczny charakter
rytm powtarzalność tych samych elementów w utworze, np. stała liczba sylab w kolejnych wersach, regularne rozmieszczenie rymów	<i>Wsi spokojna, wsi wesoła, (8) Który głos twej chwale zdoła? (8)</i> J. Kochanowski, <i>Pieśń świętojańska o sobótce (Panna XII)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • ożywia utwór lub go spowalnia
wyraz dźwiękonaśladowczy (onomatopeja) wyraz naśladowczy swoim brzmieniem rzeczywiście dźwięk	<i>I przewrócił się, i wpadł Na <u>szumiący</u> senny sad, Gdzie cichutko i leciutko Liście pieścił i <u>szeleścił</u> Drugi wiatr...</i> J. Tuwim, <i>Dwa wiatry</i>	<ul style="list-style-type: none"> • oddaje efekty brzmieniowe opisywanego zjawiska • buduje nastrój utworu

■ Jak formy fleksyjne i znaki interpunkcyjne wpływają na styl tekstu

- **czasowniki w czasie teraźniejszym** dynamizują i ożywiają opowiadanie
- **czasowniki w czasie przeszłym** ukazują dystans czasowy wobec opisywanej sytuacji
- **formy 1 os. lp.** (*ja*) podkreślają, że osoba mówiąca wyraża własne, subiektywne poglądy
- **formy 1 os. lm.** (*my*) sugerują, że osoba mówiąca wypowiada się obiektywnie, w imieniu grupy
- **pytajnik (?)** wskazuje na intencję osoby mówiącej – sygnalizuje jej niewiedzę, ciekawość, wahanie, niepewność
- **wykrzyknik (!)** podkreśla silne emocje nadawcy – uwydatnia rozkaz, nakaz, żądanie, życzenie, okrzyk
- **wielokropek (...)** wskazuje na przerwanie wypowiedzi – wyraża niepewność, niezdecydowanie, wahanie, zaskoczenie, zadumę

2. Zapoznaj się z materiałami znajdującymi się pod poniższymi linkami. Rozwiąż quizy, utrwal wiedzę.

<https://view.genial.ly/5e6a401146bd360fc1c7171f/presentation-srodki-poetyckie>

<https://view.genial.ly/5e73860466abcc0f6864ac6a/presentation-srodki-poetyckie>

<https://view.genial.ly/5e80ee1aaafed90da9b7de47/interactive-image-srodki-poetyckie-klasa-6>

<https://view.genial.ly/5e79b330dd2dca0da6cfc22c/presentation-srodki-stylistyczne>

<https://wordwall.net/pl/resource/652331/polski/%c5%9brodki-stylistyczne>

<https://wordwall.net/pl/resource/800864/polski/%c5%9brodki-stylistyczne-klasa-7>

<https://wordwall.net/pl/resource/963104/polski/%c5%9brodki-stylistyczne>

<https://wordwall.net/pl/resource/325168/%C5%9Brodki-stylistyczne>

<https://wordwall.net/pl/resource/1243953/polski/%c5%9brodki-stylistyczne>

<https://learningapps.org/1143582>

<https://learningapps.org/watch?v=pw0nv2uck16>

<https://learningapps.org/1116087>

<https://learningapps.org/view1617406>

3. Zadanie domowe.

Z dowolnych wierszy wypisz przykłady środków stylistycznych.

ZADANIE Z LEKCJI PRZESYŁAJĄ WSZYSTKIE DZIEWCZYNY – 14.05.2020r.

PS Kochani, w **piątek** utrwalamy wiedzę o **środkach stylistycznych**, będziecie rozwiązywać ćwiczenia, następnie napiszemy kartkówkę na WSiP – necie.

- kontakt z uczniami na Messengerze, **Skype /środa 11⁰⁰-12⁰⁰/**

- mail nauczyciela: malgorzata_herbut@vp.pl

